

Bokmeldinger

Phil Parshall: Beyond the Mosque. Christianity within Muslim Community. Baker Book House. Grand Rapids 1985, 255 s.

Forfatteren har over 20 års erfaring som misjonær blant muslimer, vesentlig i Bangladesh. Han er for tiden direktør for Asian Research Center, Manila. Tidligere har han utgitt på samme forlag *New Paths in Muslim Evangelism* og *Bridges to Islam*. Problematikken omkring kontekstualisering står i sentrum i alle disse bøkene.

Parshall er i denne boka spesielt opptatt av de forskjellige aspekter ved det muslimske samfunnet, ummah. Dette fremstilles med stor objektivitet og forståelse. Forfatteren legger vekt på å skrive på en slik måte at det ikke vil støte en muslim. Han fører leseren inn i hovedprinsippene for ummah og det sosiologiske mønster i islam. Ummah dominerer totalt en muslims tenkning, holdninger og handlinger. Den som vil bringe Kristus på adekvat og forståelig måte, må trenge dypt inn i den muslimske forståelse av ummah. Dette har i altfor stor grad vært en mangel ved tradisjonelt misjonsarbeid blant muslimer.

Det er blitt et hovedpoeng for Parshall at den omvendte muslim må bli i sitt samfunn, ikke trekkes ut. *Extraction evangelism* i muslimske land må opphøre. En må forsøke å gå nye veier. Den som er blitt omvendt må bli i sitt miljø som lys og salt. Han må riktignok forlate mos-

kéen, men det behøver ikke resultere i utstøtelse av samfunnet. Ved følsomhet kan nye troende i de fleste tilfeller forbli i sitt fellesskap. Målet for en misjonær blant muslimer må være å utnytte formene og det sosiologiske mønster, presentere Kristus i kjente former og slik gi formene nytt innhold. Muslimen trenger forandring av fokus, mer enn formene. Skal dette lykkes, må misjonæren se problemene fra muslimens synsvinkel. Hovednøkkelen til det ligger i å leve midt blant dem.

John Gunnar Raen

Svart teologi i tre verdensdeler

Itumeleng J. Mosala og Buti Tlhagale (red.): The unquestionable right to be free: Black theology from South Africa. Maryknoll: Orbis Books, 1986.

G. W. Tromps (red.): The gospel is not Western: Black theologies from the Southwest Pacific. Maryknoll: Orbis Books, 1987.

Yoshiah U. Young: Black and African theologies: Siblings or distant cousins? Maryknoll: Orbis Books, 1986.

Jeg har valgt å omtale de tre bøkene sammen fordi de på tross av store forskjeller i innhold og form, alle dreier seg om et teologisk oppbrudd som har med hudfarge og rase og forskjellige former for frigjøring å gjøre.

Joshia U. Youngs bok er kanskje den mest oversiktlige, fordi den er en enkelt forfatters forsøk på å analysere forholdet mellom amerikansk «svart teologi» («black theology») slik den bl.a. er utformet av James Cone, Major Jones, J. Deotisk Roberts og Cecil Cone) og de mange forsøk på å utforme en «afrikansk teologi» (forskjellige former for stedegen teologi, representert bl.a. ved John Mbiti, E. W. Fashole-Luke og Harry Sawyerr). Bak bokens undertittel, «Siblings or distant cousins?» skjuler det seg et uløst problem: Amerikanske representanter for svart teologi har, med deres nære tilknytning til og slektskap med latin-amerikansk frigjøringsteologi, ofte ønsket å solidarisere seg med afrikansk teologi og mener at begge har noe vesentlig å lære av hverandre, mens fremtredende representanter for afrikansk teologi på sin side ofte har reservert seg for dette slektskapet, og foretrekker å legge vekt på forholdet til den stedegne kultur fremfor spørsmålet om frigjøring og politisk kamp. Young ønsker ikke å gå inn for noen av disse alternativene. Han ser absolutt slektskapet mellom de to, men er seg også bevisst at der er store forskjeller og spenninger som umuliggjør en harmonisk forening.

Styrken i boken er utvilsomt hans oversiktlige presentasjon av hovedtendensene i disse teologiske tradisjoner. Et historisk innledningskapittel gir rammen for pro-

blemstillingen. Et stort kapittel om amerikansk svart teologi skisserer ikke bare denne versjonen av frigjøringsteologi i sin alminnelighet, men påviser linjen tilbake til de afrikanske røttene og klargjør dermed også hvorfor afro-amerikanske teologer i økende grad er seg bevisst sitt slektskap med afrikansk teologi. Et annet hovedkapittel om afrikanske forsøk på å formulere stedegne teologier, skisserer hovedtendensene i de mange forsøk på å relatere kristendommen til afrikanske tradisjoner. Dette er gjort langt grundigere i andre framstillinger, men Youngs styrke er her kanskje de klare linjene og evnen til forenkling. Selv om Young selv mener der er rikelig rom for gjensidig samarbeid og befruktning mellom amerikanske og afrikanske svarte teologer, forsøker han ikke å glatte over forskjellene, og lar representanter for de to hovedtendensene komme til orde på en fin måte.

Youngs egen konklusjon er at det må være mulig å finne en felles plattform i den såkalte pan-afrikanismen. Det er en bevegelse med noe sammensatt bakgrunn, og står, med sin vekt på afrikansk enhet, i en romantisk tradisjon som det har vært vanskelig å omgjøre til politisk og kulturell virkelighet. Dette gjør at Youngs tanker om en felles plattform for svart frigjøringsteologi og afrikansk indigeniseringsteologi i pan-afrikanismen virker litt vel optimistisk, men alt i alt må man si at denne boken både er informerende og stimulerende lesning. Ikke minst var det tankevekkende å bli minnet om at engasjement for frigjøring på ett område (rasemessig undertrykkelse) ikke forhindrer forblindelse når det gjelder andre former for undertrykkelse. Konkret: mannlige

frigjøringsteologer er ikke garantert mot kvinnediskriminerende tenkning og praksis.

The unquestionable right to be free, redigert av de sørafrikanske teologene Itumeleng Mosala og Buti Tlhagale, er på mange måter et verdifullt supplement til Youngs fremstilling. Her har man en velredigert samling av artikler som viser hvorledes inspirasjonen fra amerikansk svart teologi har påvirket forsøket på å utmeisle en sørafrikansk frigjøringsteologi. Prosessen begynte i Sør-Afrika i begynnelsen av 1970-årene med bl.a. det såkalte Black Theology Project of the University Christian Movement, og var preget av studenter og prester. Konferanser ble holdt og noen dokumenter produsert, men det hele ble undertrykket av myndighetene og gikk i oppløsning. Den boken som her omtales er uttrykk for nye initiativ, og viser en stor bredde i engasjement og tilnærming.

Også i denne boken domineres første del av historiske fremstillinger. Det er om å gjøre for flere av forfatterne å finne sporene bakover i kampen mellom innfødte sørafrikanere og forskjellige former for innvandrere og inntrengere utenfra. Lebamang Sebidi skisserer f.eks. fire stadier: «The Khoisan phase» representerer de første sammenstøt med hvite settlere på 1600-tallet. «The tribalistic phase» står for væpnede sammenstøt med kolonimaktene i det 18. og 19. århundre. «The nationalistic phase» står for forsøket på å overvinne den stammebetonte kamp til fordel for en nasjonal svart enhetsfront, en kamp som senere ble videreført i dannelsen av African National Congress. «The Black Consciousness phase»

fra 1960-årene bryter med den mer liberale og moderate linje i foregående periode. Ikke minst er det verdifullt at forfatteren klart skisserer den ideologiske splittelse i den nåværende kampen mellom dem som tolker konflikten først og fremst som en rasekonflikt og andre som legger vekten på klassekamp-motivet. Slike ensidige alternativer kan ikke aksepteres, mener forfatteren, konflikten må forstås i et perspektiv som ser raseundertrykkelsen og den økonomiske utnyttningen i deres dialektiske sammenheng.

En annen artikkel skrevet av Mokgethi Motlhabi trekker inn sammenhengen med amerikansk svart teologi, samtidig som forankringen i den afrikanske situasjonen fremheves. Han mener å finne verdifullt materiale for en slik forankring både i de tradisjonelle kirkene, særlig i de uavhengige afrikanske kirkene. Ønsket om å relatere kristendommen til afrikanske tradisjoner må gå sammen med kampen for frigjøring på alle plan.

Bortsett fra bokens hovedtema – retten til å være fri – er det vanskelig å finne noen enhetlig tendens. Man finner nokså motstridende teologiske standpunkter, fra moderate refleksjoner om frigjøring der Bibeltekstene formidler den viktigste impulsen til nytenkning, til ganske radikale forsøk på å påvise at nettopp bruken av Bibelen er problematisk, fordi Bibelen selv er gjennomsyret av klasseundertrykkelse og klassefordommer.

På denne måten er artikkelsamlingen ikke så enhetlig, men med alle de forskjellige temata som tas opp og de nokså sprikende synspunkter som presenteres, gir den kanskje et mer realistisk bilde av mangfoldet i sørafrikansk frigjør-

ingsteologi enn en mer systematisk behandling hadde maket. Boken er i høy grad lesverdig!

Mens afrikansk og amerikansk svart teologi begynner å bli kjent, er det ikke så mange som vet noe om tilsvarende fenomener i det sydvestlige Stillehav, dvs. i det enorme området som strekker seg fra Australia og Ny-Guinea i vest til Fiji-øyene i øst. Hvem har tenkt over at den australske urbefolkning kanskje har en av verdens rikeste mytologiske tradisjoner, eller at en fjerdedel av verdens språk og religioner er å finne i dette øyområdet som i minst 50.000 år har vært befolket av svarte folkeslag?

Den australske religionsforskeren Gary W. Trompf har med sin bok *The gospel is not Western* gitt engelsk-språklige lesere en enestående mulighet til å få innsikt i noe av det som skjer av teologisk refleksjon i denne del av verden. En del av mønsteret kjenner vi fra andre sammenhenger: en lokal kultur som har stått (eller står) i fare for å utryddes i møtet med vestlig imperialisme og misjon, men som er i ferd med å bli seg bevisst sine røtter og famler. Hvordan kan man finne veien inn i den nye tid på en måte som bevarer noe av den gamle identiteten? Trompfs artikkelsamling er et vitnesbyrd om at ikke minst de kristne kirkene er med i denne prosessen.

Bokens hoveddeler nærmer seg problemet fra forskjellige sider. En innledende historisk oversikt skjerper sansen for det pinefulle spørsmål som følger all misjon, sammenhengen på godt og ondt med imperialistisk ekspansjon. Så følger flere artikler som diskuterer spørsmålet om kristendommen må stå i motsetning til de stedegne tradisjo-

nene. En tredje del påviser hvorledes en del av inspirasjonen til svart teologi er påvirket av nedarvet religion og kultur. Fjerde del skisserer forsøk på å finne stedegne former for teologi og gudstjeneste. Og den siste del vurderer problemene fra et mer politisk perspektiv.

Det sier seg selv at det her ikke kan være tale om én svart teologi. Selv om vi har en tendens til å se på denne del av verden som en enhet, er den splittet opp i et myldrende mangfold av religioner og kulturer, og den teologiske refleksjon vil selvsagt ta preg av dette. Derfor undertittelen «Black theologies from the Southwest Pasific».

Jeg må bekjenne at jeg ikke hadde særlig kunnskap og innsikt om disse tingene da jeg åpnet boken, men nærmere kontakt har i høy grad skjerpet appetitten. Og denne samlingen gir et vell av nyttig informasjon og stoff til videre ettertanke.

Notto R. Thelle

BØKER ANKOMMET REDAKSJONEN 1987:

- Jarle Simensen og Finn Fuglestad, red.: Norwegian Missions in African History, b. 1 og 2. Oslo: Univ.forl., 1986.
- Arie L. Molendijk*: Getuigen in Missionair en Oecumenisch Verband 1948-1985. Leiden: IIMO, 1986.
- Dorothy Martin*: Malla Moe og gospelvogna. Oslo: Ansgar, 1985.
- Annie Skau Berntsen*: Min kinesiske dagbok. Oslo: Ansgar, 1986.
- Gene Gleasjon*: Søster Annie – dette er mitt liv. Oslo: Ansgar, 1985.
- Egil Selvaag*: Dette bør du vite om Israel. Oslo: Luther, 1987.
- Knud Jørgensen*: Åpen kanal misjon og medier. Oslo: Luther, 1987.
- Otto Chr. Dahl*: En dør mellom tanker, misjon og språk. Oslo: Luther, 1987.
- Jorunn Sundby*: Kvinner tar ansvar: kvinner og misjon. Oslo: IKO, 1987.
- Svein Ellingsen, red.: Fra Nanking til Tao Fong Shan. Oslo: Nordiske Kr. Buddhistmisjon, 1987.
- P. W. Bøckmann, red.: Bibelske temaer i litteratur, film og teater. Tr.heim: Tapir, 1987.
- Karsten M. Hansen*: K. E. Løgstrups forfatterskap 1930-1987: en bibliografi. Aarhus: Univ.forl., 1987.
- Åge Holter*: Tro og vantro gjennom det 19. og 20. århundre. Oslo: Tano, 1987.
- Bärbel von Wartenberg-Potter*: We will not hang our Harps on the Willows. Geneva: WCC Publ., 1987.